

Pytania i odpowiedzi: Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 – Przywracanie przyrody do naszego życia

Bruksela, 20 maja 2020 r.

1. Czym jest nowa strategia na rzecz bioróżnorodności 2030?

Nowa strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 jest wszechstronnym, systemowym, ambitnym i długoterminowym planem mającym na celu ochronę przyrody i odwrócenie procesu degradacji ekosystemów. Jest ona kluczowym filarem Europejskiego Zielonego Ładu i w dużej mierze dzięki niej UE znajduje się w awangardzie międzynarodowych działań na rzecz globalnych dóbr publicznych i realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

W ramach celu, jakim jest odbudowa bioróżnorodności w Europie do 2030 r., w strategii określono nowe sposoby skuteczniejszego wdrażania istniejących przepisów oraz nowe zobowiązania, środki, założenia i mechanizmy zarządzania. Obejmują one m.in.:

- przekształcenie **co najmniej 30 proc. europejskich obszarów lądowych i morskich w skutecznie zarządzane obszary chronione**. Celem tych działań jest wykorzystanie istniejących obszarów Natura 2000 oraz uzupełnienie ich krajowymi obszarami chronionymi przy zapewnieniu ścisłej ochrony obszarów o bardzo wysokiej bioróżnorodności i wartości klimatycznej;
- odbudowa ekosystemów w całej UE, które uległy degradacji, a także zmniejszenie presji na bioróżnorodność. W strategii zaproponowano **dalekosiężny unijny plan odbudowy zasobów przyrodniczych**, który obejmuje: opracowanie – po przeprowadzeniu oceny skutków – wniosku dotyczącego nowych ram prawnych na rzecz odbudowy zasobów przyrodniczych przewidujących wiążące cele służące przywróceniu do stanu naturalnego zdegradowanych ekosystemów, w tym najbardziej zasobnych w węgiel; polepszenie stanu zachowania co najmniej 30 proc. chronionych siedlisk i gatunków w UE, które nie mają uprzywilejowanego statusu, bądź poprawa tendencji w tym zakresie; przywrócenie co najmniej 25 tys. km rzek do stanu charakterystycznego dla rzek swobodnie płynących; zatrzymanie i odwrócenie procesu spadku populacji ptaków i owadów krajobrazu rolniczego, w szczególności owadów zapylających; ograniczenie powszechnego stosowania chemicznych środków ochrony roślin i związanego z nimi ryzyka oraz ograniczenie stosowania bardziej niebezpiecznych substancji o 50 proc.; zagospodarowanie co najmniej 25 proc. gruntów rolnych na potrzeby rolnictwa ekologicznego oraz znaczne zwiększenie popularności praktyk agroekologicznych; ograniczenie utraty składników odżywczych z nawozów o co najmniej 50 proc. oraz ograniczenie stosowania nawozów o co najmniej 20 proc.; zasadzenie co najmniej 3 mld drzew, przy pełnym poszanowaniu zasad ekologicznych i ochronie pozostałych lasów pierwotnych i starodrzewów; eliminowanie przyłówów gatunków chronionych lub ograniczanie ich do poziomu, który pozwala na pełne odtworzenie gatunków i nie zagraża ich stanowi zachowania;
- umożliwienie **zmiany transformacyjnej**. W strategii przewidziano uruchomienie nowego procesu mającego na celu poprawę zarządzania bioróżnorodnością, który ma zagwarantować, że państwa członkowskie będą włączały zobowiązania zapisane w strategii do polityki krajowej. Centrum wiedzy na temat bioróżnorodności i partnerstwo na rzecz bioróżnorodności będą wspierać lepsze wdrażanie wyników badań i innowacji w zakresie bioróżnorodności w Europie. Celem strategii jest również stymulowanie systemów podatkowych i mechanizmów ustalania cen tak, aby lepiej odzwierciedlały realne koszty środowiskowe, w tym koszty utraty bioróżnorodności, oraz sprawienie, by podmioty publiczne i przedsiębiorstwa faktycznie uwzględniały kwestie bioróżnorodności przy podejmowaniu decyzji.

2. Dlaczego bioróżnorodność jest tak istotna?

Bioróżnorodność – różnorodne formy życia na Ziemi, w tym rośliny, zwierzęta, grzyby, mikroorganizmy i siedliska, które zamieszkują – oraz ekosystemy tworzone przez żyjące gatunki zapewniają nam żywność, materiały, leki, możliwości rekreacji, zdrowie i dobre samopoczucie. Oczyszczają wodę i powietrze, zapylają uprawy, wchłaniają ogromne ilości dwutlenku węgla, regulują klimat, utrzymują żyzność gleb, dostarczają nam leków i wielu podstawowych surowców dla przemysłu.

Uszkodzone ekosystemy są bardziej wrażliwe i mają ograniczoną zdolność do radzenia sobie ze zdarzeniami ekstremalnymi i nowymi chorobami. Zrównoważone ekosystemy chronią nas natomiast przed nieprzewidywanymi katastrofami, a gdy wykorzystujemy je w sposób zrównoważony – oferują

wiele rozwiązań, które stanowią najlepszą odpowiedź na pilne wyzwania.

Utrata bioróżnorodności stanowi zagrożenie dla:

- **klimatu** – niszczenie i degradacja ekosystemów i gleb przyspieszają proces globalnego ocieplenia, natomiast odbudowa zasobów przyrodniczych łagodzi skutki zmiany klimatu;
- **biznesu** – kapitał naturalny zapewnia niezbędne zasoby dla przemysłu i rolnictwa;
- **bezpieczeństwa i ochrony** – utrata zasobów naturalnych, zwłaszcza w krajach rozwijających się, może prowadzić do konfliktów i zwiększenia podatności na klęski żywiołowe w każdym miejscu;
- **bezpieczeństwa żywnościowego** – rośliny, zwierzęta, w tym owady zapylające i organizmy żyjące w glebie, odgrywają kluczową rolę w naszym systemie żywnościowym;
- **zdrowia** – zniszczenie przyrody zwiększa ryzyko wystąpienia chorób i zmniejsza naszą odporność na choroby. Przyroda ma również korzystny wpływ na zdrowie psychiczne i dobrostan psychiczny ludzi;
- **sprawiedliwości** – utrata bioróżnorodności szkodzi przede wszystkim najuboższym, pogłębiając nierówności;
- **relacji międzypokoleniowych** – naszych potomków pozbawiamy warunków niezbędnych do prowadzenia spełnionego życia.

3. W jaki sposób realizacja strategii na rzecz bioróżnorodności przyczyni się do odbudowy Europy po kryzysie wywołanym przez koronawirusa?

Europejski Zielony Ład, w tym strategia na rzecz bioróżnorodności, to strategia na rzecz wzrostu gospodarczego w Europie, która odegra decydującą rolę w procesie odbudowy europejskiej gospodarki po kryzysie. Przyniesie korzyści gospodarcze i pomoże wzmocnić naszą odporność na przyszłe kryzysy. Wszystkie trzy kluczowe sektory gospodarki – rolnictwo, budownictwo oraz branża spożywcza – są w dużym stopniu uzależnione od przyrody, a ich obroty wynoszą ponad 7 bln euro. Korzyści płynące z unijnej sieci ochrony przyrody Natura 2000 szacuje się na 200–300 mld euro rocznie.

Inwestowanie w przyrodę oznacza również inwestycje w lokalne miejsca pracy i możliwości biznesowe, takie jak odbudowa zasobów przyrodniczych czy rolnictwo ekologiczne, oraz w zieloną i niebieską infrastrukturę. Oczekuje się, że wymagane inwestycje w sieć ochrony przyrody Natura 2000 przyczynią się do utworzenia aż 500 tys. dodatkowych miejsc pracy. Rolnictwo ekologiczne zapewnia o 10–20 proc. więcej miejsc pracy w przeliczeniu na hektar niż tradycyjne gospodarstwa rolne. Zazielenianie miast wiąże się z wieloma możliwościami zatrudnienia na innowacyjnych stanowiskach, począwszy od projektantów i planistów, przez miejskich ogrodników i botaników.

Jeżeli będziemy natomiast zachowywać się jak dotychczas i nadal niszczyć ekosystemy, postępująca degradacja naszego kapitału naturalnego znacznie ograniczy możliwości biznesowe i potencjał rozwoju społeczno-gospodarczego. Społeczno-gospodarcze koszty braku działań w obliczu wyzwań środowiskowych i zmiany klimatu byłyby ogromne i doprowadziłyby do częstych ekstremalnych zjawisk pogodowych i klęsk żywiołowych, a także do spadku średniego PKB UE o nawet 2 proc., przy czym w niektórych regionach UE ten spadek mógłby być nawet jeszcze większy.* Szacuje się, że w latach 1997–2011 globalna gospodarka utraciła usługi ekosystemowe o wartości 3,5–18,5 bln euro rocznie z powodu zmiany pokrycia terenu oraz 5,5–10,5 bln euro rocznie z powodu degradacji gruntów. Utrata bioróżnorodności prowadzi również do zmniejszenia plonów i połowów ryb oraz utraty potencjalnych nowych źródeł leków.

4. Jak poważny jest problem utraty bioróżnorodności?

W wyniku działalności człowieka sprzecznej z ideą zrównoważonego rozwoju w ciągu ostatnich 40 lat światowa populacja dzikich gatunków zmniejszyła się o 60 proc. Około milion gatunków jest zagrożonych wyginięciem w ciągu kolejnych kilkudziesięciu lat. Straty te są głównie wynikiem przekształcania naturalnych siedlisk w grunty rolne i rozwoju obszarów miejskich. Do innych przyczyn można zaliczyć nadmierną eksploatację zasobów naturalnych (m.in. przełowienie i destrukcyjne praktyki rolnicze), zmianę klimatu, zanieczyszczenie i inwazyjne gatunki obce.

5. Czy istnieje związek między utratą bioróżnorodności a rozprzestrzenianiem się chorób?

Staje się jasne, że odporność naszego społeczeństwa na zagrożenia związane z chorobami odzwierzęcymi o potencjale pandemicznym ulega osłabieniu ze względu na czynniki demograficzne i gospodarcze. Wywierają one presję na ekosystemy, prowadząc do niezrównoważonego wykorzystywania przyrody, w tym wylesiania oraz nielegalnego lub słabo uregulowanego handlu dziką fauną i florą.

Jeśli chcemy zdrowego społeczeństwa, potrzebujemy zdrowych ekosystemów. Musimy wygospodarować odpowiednio dużo miejsca dla dzikich zwierząt i zapewnić odpowiednio wysoką

liczebność ich populacji. W ten sposób pełnić one będą rolę „bufora” przeciwko chorobom, które nie mają miejsca wśród ludzi, i pomogą zapobiegać wybuchom pandemii.

Jeżeli chodzi o rozprzestrzenianie się chorób, za istotne czynniki ryzyka należy uznać światowy handel dziką fauną i florą oraz słabo kontrolowane tzw. „mokre” targi zwierzęce, na których sprzedawane są ryby oraz zwierzęta domowe i dzikie.

6. W jaki sposób strategia na rzecz bioróżnorodności wspiera wysiłki na rzecz walki ze zmianą klimatu?

Utrata bioróżnorodności i zmiana klimatu są ze sobą powiązane. Zmiana klimatu jest trzecim co do wielkości czynnikiem wpływającym na utratę bioróżnorodności, a utrata bioróżnorodności ma jednocześnie negatywny wpływ na klimat. Uszkodzone ekosystemy, które normalnie mogłyby magazynować dwutlenek węgla w glebie i biomasie, uwalniają go do atmosfery. Wylesianie zwiększa ilość dwutlenku węgla w atmosferze, co prowadzi do zmiany klimatu i dalszej utraty bioróżnorodności.

Rozwiązania oparte na zasobach przyrody, takie jak ochrona bioróżnorodności i odbudowa ekosystemów, są doskonałym sposobem przeciwdziałania skutkom zmiany klimatu i stanowią bardzo gospodarne wykorzystanie zasobów. Odbudowa lasów i rekultywacja gleb i terenów podmokłych oraz tworzenie terenów zielonych w miastach ma zasadnicze znaczenie dla niezbędnego złagodzenia zmiany klimatu do 2030 r.

Plan odbudowy zasobów przyrodniczych, który jest centralnym elementem strategii na rzecz bioróżnorodności, przyczyni się do powstrzymania zanikania wielu gatunków i siedlisk lądowych i morskich oraz pomoże przywrócić je do ich prawidłowego stanu.

7. W jaki sposób ta transformacyjna zmiana będzie finansowana?

Realizacja strategii będzie wiązać się ze znacznymi inwestycjami. Należy wygospodarować kwotę w wysokości co najmniej 20 mld euro z przeznaczeniem na przyrodę, w szczególności na odbudowę ekosystemów, inwestycje w sieć Natura 2000 oraz w zieloną i niebieską infrastrukturę w państwach członkowskich UE. Będzie to wymagało uruchomienia finansowania prywatnego i publicznego na szczeblu krajowym i unijnym, w tym za pośrednictwem szeregu różnych programów w ramach kolejnego długoterminowego budżetu UE. Ponadto, ponieważ odbudowa zasobów przyrodniczych w istotnym stopniu przyczyni się do realizacji celów klimatycznych, znaczna część puli przeznaczonej na działania w dziedzinie klimatu, która stanowi 25 proc. unijnego budżetu, zostanie zainwestowana w bioróżnorodność i rozwiązania oparte na zasobach przyrody.

W ramach programu InvestEU powstanie specjalna inicjatywa w zakresie kapitału naturalnego i gospodarki o obiegu zamkniętym, dzięki której w ciągu najbliższych 10 lat można będzie uruchomić co najmniej 10 mld euro w oparciu o publiczno-prywatne finansowanie mieszane. Przyroda i bioróżnorodność jest także priorytetem planu inwestycyjnego na rzecz Europejskiego Zielonego Ładu. Aby zmobilizować konieczne inwestycje, UE musi zapewnić inwestorom długoterminową pewność i przyczynić się do tego, by zrównoważony rozwój stał się nieodłącznym elementem systemu finansowego. Unijna systematyka zrównoważonego finansowania pomoże ukierunkować inwestycje tam, gdzie będą sprzyjać ekologicznemu ożywieniu gospodarczemu i wdrażaniu rozwiązań opartych na zasobach przyrody.

8. Jakie stanowisko UE zajmie w negocjacjach międzynarodowych w sprawie globalnych ram bioróżnorodności na okres po 2020 r.?

W nowej strategii Komisji na rzecz bioróżnorodności określono zobowiązania, jakie UE mogłaby podjąć na Konferencji Stron Konwencji o różnorodności biologicznej w 2021 r. W ramach tej strategii Komisja proponuje Radzie, aby UE zaapelowała o to, by w toku prac uwzględniono następujące elementy:

- nadrzędne długoterminowe cele w zakresie bioróżnorodności zgodne z promowaną przez ONZ wizją „życia w harmonii z naturą” na okres do 2050 r. Należy dążyć do tego, by do 2050 r. wszystkie światowe ekosystemy zostały odbudowane, były odporne i odpowiednio chronione. Świat powinien zobowiązać się do przestrzegania zasady „zysku netto”, zgodnie z którą przyrodzie należy oddawać więcej niż się z niej czerpie. Świat powinien zobowiązać się do tego, by żadna działalność człowieka nie powodowała wymierania gatunków, co najmniej w przypadkach, gdy można tego uniknąć;
- ambitne cele globalne na 2030 r. zgodne z zobowiązaniami UE zaproponowanymi w nowej strategii na rzecz bioróżnorodności;
- skuteczniejsze środki wdrażania w dziedzinach takich jak finanse, kompetencje, badania naukowe, wiedza fachowa i technologia;
- znacznie bardziej rygorystyczny proces wdrażania, monitorowania i przeglądu;
- słuszny i sprawiedliwy podział korzyści wynikających z wykorzystania zasobów genetycznych

związanych z bioróżnorodnością.

9. W jaki sposób wspomniana strategia pomoże nam sprostać globalnym wyzwaniom w zakresie bioróżnorodności?

Chociaż przeciwdziałanie utracie bioróżnorodności w Europie ma zasadnicze znaczenie dla zrównoważonego rozwoju, większość najważniejszych obszarów bioróżnorodności znajduje się poza Europą.

UE jest zdecydowana dawać dobry przykład, jeśli chodzi o ochronę środowiska i zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych, nie tylko w obrębie swoich granic, ale również poza nimi. Unia będzie również z determinacją dążyć do wykorzystania partnerstw międzynarodowych w celu promowania programu na rzecz bioróżnorodności w ramach Europejskiego Zielonego Ładu oraz będzie wspierać procesy transformacji w krajach rozwijających się. W omawianej strategii określono ramy polityczne, w których przewidziano zdecydowane środki umożliwiające stawienie czoła stojącym przed nami wyzwaniom.

Jeśli chodzi o współpracę na rzecz rozwoju, w strategii tej określono, w jaki sposób będziemy zacieśniać współpracę z krajami partnerskimi oraz w jaki sposób zwiększymy finansowanie działań sprzyjających bioróżnorodności. Przewidziano w niej również stopniowe wycofywanie dotacji, które mogą mieć szkodliwy wpływ na przyrodę. W odniesieniu do handlu Komisja wprowadzi stosowne środki, aby zagwarantować, że jej polityka handlowa – zgodna z przywołaną wyżej zasadą – „nie szkodzi” bioróżnorodności. UE promuje również rolę podmiotów niepaństwowych i grup ludności tubylczej w tym procesie. Ma to zasadnicze znaczenie dla zapewnienia udziału w tej inicjatywie wszystkich zainteresowanych stron, a także pozwoli zagwarantować, że przestawienie się na bardziej zrównoważony rozwój przyniesie korzyści również najsłabszym grupom społecznym.

10. Co strategia oznacza dla:

- gruntów rolnych?

W strategii na rzecz bioróżnorodności, a także w opublikowanej w tym samym czasie strategii „od pola do stołu” przewidziano zobowiązanie do odwrócenia tendencji spadkowej w odniesieniu do populacji owadów zapylających. Komisja proponuje, aby 10 proc. gruntów rolnych stanowiły elementy krajobrazu charakteryzujące się wysoką różnorodnością, na przykład w formie żywopłotów lub pasów kwiatnych, oraz zaleca znaczne zmniejszenie wpływu sektora rolnego na środowisko do 2030 r. Postęp w realizacji tego celu będzie podlegał stałej weryfikacji i w razie potrzeby korekcie, aby złagodzić niekorzystne skutki dla bioróżnorodności, bezpieczeństwa żywnościowego i konkurencyjności rolników. Jedną czwartą gruntów rolnych należy do 2030 r. zagospodarować na potrzeby rolnictwa ekologicznego, a stosowanie środków ochrony roślin i związane z tym zagrożenia, podobnie jak stosowanie najbardziej niebezpiecznych pestycydów, należy ograniczyć o 50 proc.

- lasów?

Przewidziano znaczną mobilizację środków w celu ochrony i odbudowy lasów w UE, w tym lasów pierwotnych i starodrzewów. W strategii zapisano również cel, który zakłada zasadzenie do 2030 r. 3 mld dodatkowych drzew w UE, tj. dwukrotny wzrost w porównaniu z obecnie obserwowaną tendencją. W zamierzeniu działania te mają doprowadzić do zwiększenia powierzchni zalesionej w Unii, podniesienia odporności lasów oraz zwiększenia ich roli w odbudowie utraconej bioróżnorodności, łagodzeniu zmiany klimatu i ułatwianiu dostosowania się do tej zmiany.

- gleby?

W strategii zapisano zobowiązanie do odbudowy zdegradowanych gleb, aktualizacji unijnej strategii tematycznej w dziedzinie ochrony gleby oraz realizacji unijnych i międzynarodowych zobowiązań na rzecz neutralności degradacji gruntów. Plan działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby, który Komisja przyjmie w 2021 r., będzie miał na celu w szczególności zapobieganie zanieczyszczeniu gleby i usuwanie jego skutków.

- ekosystemów morskich?

Strategia ma na celu wzmocnienie ochrony ekosystemów morskich i przywrócenie ich do stanu równoważnego z „dobrym stanem środowiska”, w tym poprzez rozszerzenie obszarów chronionych oraz ustanowienie obszarów ściśle chronionych w celu odbudowy siedlisk i stad ryb. Podkreślono w niej potrzebę stosowania podejścia ekosystemowego do zarządzania działalnością człowieka na morzu. Oznacza to konieczność ograniczenia nadmiernej eksploatacji zasobów rybnych do poziomu maksymalnego podtrzymywalnego połowu (tj. poziomu, który pozwoli zagwarantować zdrową przyszłość biomasy stad), wyeliminowania przyłowu – lub przynajmniej ograniczenia go do poziomów niepowodujących zagrożenia – aby ochronić morskie ssaki, żółwie i ptaki, zwłaszcza te, które są zagrożone wyginięciem lub których populacja jest w złym stanie. Konieczne jest także wyeliminowanie praktyk przyczyniających się do niszczenia dna morskiego.

- ekosystemów słodkowodnych?

Wzmocnieniu ulegnie wdrażanie i egzekwowanie unijnych ram prawnych dotyczących wody i przyrody. W związku z tym co najmniej 25 tys. km rzek ponownie odzyska swobodny przepływ dzięki usunięciu barier i przywróceniu równin zalewowych.

- miast i samorządów terytorialnych?

Promowanie zdrowych ekosystemów, zielonej infrastruktury i rozwiązań opartych na zasobach przyrody powinno być systematycznie uwzględniane w miejskim planowaniu przestrzennym, w tym przy projektowaniu budynków, przestrzeni publicznych i infrastruktury. Powinno to się odbywać we współpracy z Porozumieniem Burmistrzów w celu stworzenia ruchu na rzecz działań i strategii w zakresie przyrody i bioróżnorodności w ramach nowego „Porozumienia w sprawie zielonego miasta”.

- zanieczyszczenia środowiska?

Zanieczyszczenie środowiska jest główną przyczyną utraty bioróżnorodności. W strategii zaapelowano o wyeliminowanie do 2030 r. zanieczyszczeń z przepływów azotu i fosforu pochodzących z nawozów. Do 2030 r. stosowanie nawozów należy ograniczyć o co najmniej 20 proc. Aby osiągnąć ten cel, Komisja przedstawi plan działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby (w 2021 r.), plan zintegrowanej gospodarki składnikami odżywczymi (w 2022 r.) oraz unijną strategię w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności.

- rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych?

W strategii zawarto zobowiązanie do znacznego ograniczenia wprowadzania inwazyjnych gatunków obcych w celu zmniejszenia o 50 proc. liczby gatunków z czerwonej księgi, dla których inwazyjne gatunki obce stanowią zagrożenie. W tym celu przewiduje się intensyfikację działań służących wdrożeniu rozporządzenia w sprawie inwazyjnych gatunków obcych, koncentrując się na zapobieganiu wprowadzaniu nowych gatunków inwazyjnych i zarządzaniu zadomowionymi gatunkami inwazyjnymi.

* <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=pl&pubId=8219>

QANDA/20/886

Kontakty z mediami:

[Vivian LOONELA](#) (+32 2 296 67 12)

[Stoycheva Daniela](#) (+32 2 295 36 64)

Zapytania od obywateli: Serwis [Europe Direct](#) – tel. [[00 800 67 89 10 11](#)] lub [e-mail](#)